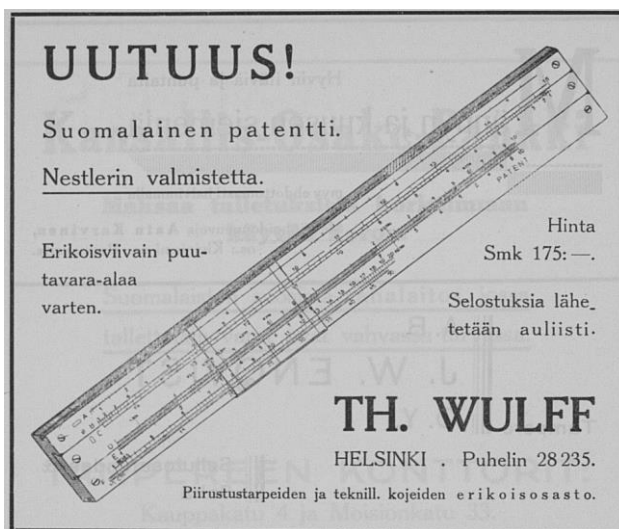

Een Finse rekenliniaal voor de houthandel

Andries de Man

In 1930 verschenen in diverse Finse tijdschriften artikelen en advertenties voor een rekenliniaal die speciaal voor de houtindustrie was ontwikkeld. De rekenliniaal werd door Nestler gemaakt en was in Finland gepatenteerd. Zie figuur 1.

De rekenliniaal kon worden gebruikt voor volumeberekeningen, prijsbepalingen en zaagpatroonberekeningen, waarbij verlies door droging en de breedte van de zaagsnede werden verdisconteerd.[2]

Fig. 1. Finse houthandel-rekenliniaal door Nestler. Advertentie door Th. Wulff in [1]

Deze rekenliniaal is complexer dan de bekende Nestler 31 Houthandel-rekenliniaal [3] en komt ook niet overeen met de Nestler 11H of 0116.

Eerder, in 1929, adverteerde Th. Wulff voor de Nestler 31. In dezelfde advertentie kondigde hij nieuwheid aan: een *Zweedse woudstok* voor de prijs die later voor de Finse Nestler werd gevraagd. Zie figuur 2. Het is niet duidelijk of met de *Zweedse woudstok* een rekenliniaal wordt bedoeld. De Finse Nestler was dus bijna 2 keer zo duur als de Nestler 31. De Finse Nestler is 25 cm lang.

Opvallend zijn de halve onderste schaal en de markeringen voor de *St. Petersburg Standaard*. De St. Petersburg Standaard is een volumemaat die is gebaseerd op 120 planken van 12 Engelse voet lang, 1½ inch dik en 11 inch breed [5]. Een St. Petersburg Standaard bedraagt dus $120 \cdot (12 \text{ voet}) \cdot (11 \text{ inch}) \cdot (1\frac{1}{2})$

inch) = 23760 voet*inch². Het is aan de lezer om te berekenen hoeveel rekenlinialen uit 1 St. Petersburg Standaard gehaald kunnen worden.

Fig. 2. Nestler 31 en een aankondiging van "Zweedse woudstok". Advertentie door Th. Wulff in [4].

Gauge marks

In een serie artikelen[6] besprak de zaagmeester Erkki Kalari het gebruik van rekenlinialen in de houtindustrie. Hij beschreef ook de Finse Nestler, maar kwam tot de conclusie dat een gewone Rietz net zo bruikbaar is.

Het artikel waarin Kalari de Nestler besprak toont een foto van de rekenliniaal. Kalari suggereerde dat naast de *gauge marks* voor kubieke meter, in St. Petersburg Standaard (4.672), en Engelse voet 1×1", in de St. Petersburg Standaard (23760), nog meer markeringen toegevoegd konden worden:

• 21726 = Franse voet 1×1" in St. Petersburg Standaard

• 23074 = Deense voet 1×1" in St. Petersburg Standaard

• 7242 = meter 1×1" in St. Petersburg Standard.

Bij het herleiden van de waarde voor de Franse voet bleek dat hier niet de normale *piéd du roi* van 9000/27706 meter werd bedoeld, maar een Franse voet die speciaal voor de Baltische houthandel werd gebruikt en 1/3 meter lang is. De Fransen hebben dus minstens twee voeten, en de voet van de koning is kleiner dan die van een houthakker.

Uitvinder?

Op grond van zijn commentaar mogen we uitsluiten dat Erkki Kalari de uitvinder van de Finse hout-handel-rekenliniaal is. Zoektochten in Esp@cenet, DepatisNet en PatentScope leverden geen corresponderende Finse patenten. Voor Jürgen Nestler was deze rekenliniaal onbekend, en medeverzamelaars Timo Leipala en Andreas Fassbender konden hierin ook niet verder helpen.

De Finse rekenliniaal komt tot minstens 1938 voor in advertenties en catalogi[7]. Het enige bewijs dat deze rekenliniaal echt heeft bestaan, is de foto in het vierde artikel van Erkki Kalari.

Als u een Nestler bezit met een opvallende halve onderste schaal en markeringen bij 23760 en 4672, laat het dan ons dan weten!

Literatuur:

[1] "Metsämies: Suomen metsänhoito ammattimies yhdistyksen aikakauskirja" [The journal of the Finnish Forestry Association] nr. 12 (1 december 1930)

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/917975?page=4>

[2] "Suomen puu: suomen puutavara-ja paperimiesten äänenkannattaja" [The voice of the Finnish timber and paper industry] nr. 22 (26 november 1930) p. 374. Naast het artikel bevat dit tijdschrift een advertentie van Uttokalusto O.Y. [A.B. Flottningsmaterial] voor deze rekenliniaal zonder vermelding van de naam "Nestler" of het patent.

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1013766?page=18>

[3] Nestler Katalog (1938) p. 13

https://www.sliderulemuseum.com/Catalogs/Nestler_1938_Catalogue_CourtesyOfJuergenNestler.pdf

[4] “Tapio: Suomen metsänhoidon ystävien seuran aikakauskirja” [The magazine of the Society of Friends of Finnish Forestry] nr. 5 (1929)

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/922683?page=9>

[5] Ir. J.C.A. Oortgijsen, “De houthandel in Nederland” in “Nederlands Bosbouwtijdschrift” nr. 88 (augustus 1935) p. 307

<https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften/view?coll=dts&identifier=MMNAT03:047926009:00019>

[6] Erkki Kalari, “Puutavaramies ja laskuviiivotin” [Houthakkers en rekenlinialen] in “Suomen puu: suomen puutavara- ja paperimiesten äänenkannattaja” [The voice of the Finnish timber and paper industry]:

– nr. 7 (14 april 1934) p. 136-140

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1013845?page=28>

(algemeen, Rietz)

– nr. 9 (12 mei 1934) p. 186-189

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1013844?page=12>

– nr. 13-14 (14 juli 1934) p. 260-263

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1013849?page=14>

– nr. 19 (11-10-1934) p. 334-338

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1013853?page=8>

(over de Finse Nestler, met foto)

– nr. 20 (26 oktober 1934) p. 348-352

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1013854?page=6>

– nr.9 (12 mei 1936) p. 200-208

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1013889?page=10>

NB: voor 1927 heette Erkki Kalari nog Erkki Gammal. Veel Finnen veranderden rond die tijd hun Zweeds-klinkende achternaam in een Finse naam.

[7] Uittokalusto O.Y. [A. B. Flottningsmaterial] Katalog 3, Helsinki (1938) p. 22

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/pienpainate/binding/342903?page=22>